

Kerekasztal-beszélgetés Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről
2014. november 12-én a Parlament főemelet 64-es tárgyalótermében

Résztevők:

Vértés András, a GKI Gazdaságkutató Zrt. elnöke

Palócz Éva, a Kopint-Tárki Konjunktúrakutató Intézet Zrt. vezérigazgatója

Romhányi Balázs, a Költségvetési Felelősségi Intézet ügyvezetője

Oblath Gábor, az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont tudományos főmunkatársa

Petschnig Mária Zita, a Pénzügykutató Zrt. főmunkatársa

Barcza György, a Századvég Gazdaságkutató Zrt. vezető elemzője

Burány Sándor, a **Költségvetési bizottság elnöke** köszönetét fejezte ki, hogy elfogadták a vezető kutatóintézetek a bizottság meghívását. Burány elnök úr elmondta, hogy ezt a kerekasztal-beszélgetést azért kezdeményezte, mert más országokban nem ritka, hogy a parlament költségvetési bizottsága hetekig tárgyalja a kormány előterjesztését. Ezeknek a tárgyalásoknak a legfőbb célja az információszerzés. Ebben a fázisban természetesen nem politikai viták zajlanak, hanem az adott ország szakbizottsága beszerzi azokat a szükséges információkat, ami alapján a frakcióval rendelkező pártok a vitát elkezdhetik. Tehát pontosan látják, hogy milyen gazdasági keretek között, milyen feltételekkel, milyen szándékok szerint készült a központi költségvetés törvényjavaslata. Tudják minden kiadási előirányzatról, hogy azt miért javasolja az előterjesztő.

Magyarországon ettől messze vagyunk, a jelenlegi gyakorlatot bizottsági elnökként nem tartja jónak, sokkal inkább tartja követendőnek azt a fajta előkészítő munkát, amiben Magyarország költségvetésének tárgyalása során módja lenne a képviselőknek, a döntéshozóknak és a széles értelemben vett közvéleménynek, hogy a költségvetés minden sorával tisztában legyen. De ha nem is lehet mindig megtenni azt, ami kell, de mindig meg kell tenni azt, amit lehet.

Semmi nem akadályozza meg a parlamentet, a bizottság elnökét és tagjait abban, hogy kezdeményezzen olyan kerekasztal-beszélgetéseket, ahol nem a szokásos politikai vita zajlik, hanem Magyarország adott szakterületeinek legnevesebb képviselői, kutatói megosztják a rendelkezésükre álló információk alapján, hogy hogyan vélekednek az adott kérdéstről, jelen esetben a költségvetésről. Elemzik a benyújtott javaslatot, annak környezetét és az erre a környezetre gyakorolt hatását. Mint a Költségvetési bizottság elnöke, azt szeretné, ha ez az első alkalom egy hagyományt indítana el.

Tekintettel arra, hogy hagyományt kíván teremteni, azt kérte az előadóktól, hogy öt percben próbálják összefoglalni szakmai álláspontjukat. Az első ötperces kört követően minden képviselő, - aki megtisztelte jelenlétével a kerekasztal beszélgetést - kérdéseket tehetett fel, illetve a meghívott szakértők az elhangzottakkal kapcsolatban egymás véleményére is reflektálhattak.

Oblath Gábor, az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont tudományos főmunkatársa

Nem magáról a költségvetésről, hanem annak környezetéről beszélt, és nem arról, ami a törvénytervezetben szerepel, hanem arról, ami talán súlyosan hiányzik belőle, és ez a középtávú szemlélet hiánya.

Azt mindannyian tudjuk, hogy az Áht. arra kötelezi a kormányt, hogy amikor elkészíti a költségvetést, akkor középtávú kitekintésbe helyezze be a következő évre szóló elképzeléseit. Ebben a változatban középtávú kitekintés nincs. Olyan, mintha az élet 2013-ban kezdődött volna és 2015-ben véget érne. Így nem lehet tudni, hogy mit tervez a kormány a későbbiekben, és azt sem, hogy miféle elképzelése van arról, hogy a gazdaságot milyen

folyamatok jellemzik, mozgatják. Feltételezi, hogy a kormány nem készül törvénysértésre, és előbb-utóbb elkészíti a kitekintést. De az úgy nézne ki, mintha csak hozzá biggyesztenék a költségvetéshez, holott a szakszerű tervezési logikának fordított sorrend felelne meg: egy középtávú koncepcióba kellene beleilleszteni a 2015-re vonatkozó elképzeléseket. Azért is hiányolta ezt a szemléletet, mert két fontos dologban másképp alakulnak az ideai folyamatok, mint ahogy a tavaszi konvergencia-programban szerepelt. Az ideai gazdasági növekedés sokkal erőteljesebb, azon belül a beruházási aktivitás is sokkal erősebb, mint korábban várták. Ezért lenne jó tudni, hogy mit gondol a kormány, arról hogy a jövő évi lefékeződés az ideihez képest egy tartós irányzat kezdete, vagy csak átmeneti jelenség.

Két dologra hívta fel a figyelmet Oblath Gábor az általános indokolásban. Egyrészt arra: az indoklás szerint a nemzeti összefogás és a kormány jó, bölcs gazdaságpolitikájához köthető, hogy a gazdaság idén különösen erősen, 3% százalékpont fölé növekszik. Ezt azonban közgazdasági érv nem támasztja alá.

Úgy látta, hogy az ideai gyors gazdasági növekedést három tényező okozza. Az egyik az, hogy a többi közép-kelet európai országhoz képest megkésve kezd zárulni a tényleges és potenciális növekedés közötti rés – ez átmenetileg gyorsítja a növekedést. A másik fontos tényező, hogy Magyarország GDP arányosan a többi kelet-európai országnál lényegesen nagyobb EU transzferekben részesül. Ez jelentősen hozzájárul a beruházási aktivitáshoz és a gazdasági növekedéshez. A harmadik, hogy igen erős költségvetési élénkítés történik az idén. Akár a ciklikusan kiigazított elsődleges egyenleget nézzük, akár a strukturális egyenleget, jelentős romlás történik az idén. Ez pedig, csakúgy, mint az EU transzferek, keresetet pumpál a gazdaságba. Ahhoz képest, hogy ez mennyire fontos – és a strukturális egyenleg megítélésének annak változása alapján lenne közgazdasági jelentősége – egyetlen szám szerepel az indokolásban: az, hogy 2015-ben mit gondolnak a strukturális egyenlegről. Ennek önmagában nincs értelme anélkül, hogy látnánk, hogy a kormány mit gondol a jövő évről. Úgy néz ki, hogy jövőre már nem lesz számottevő romlás a strukturális egyenlegben éppen ezért az élénkítő hatás sokkal kisebb lesz. Részben ehhez köthető az, hogy jövőre a növekedés lelassul, és valószínűleg nem csak átmenetileg.

Az MTA tudományos főmunkatársa úgy gondolja, hogy az általános indokolás félreérti a kereskedelmi többletnek a szerepét a gazdaság jövedelmi folyamataiban. Egymás mellett két egymásnak ellentmondó állítás szerepel ugyanabban a bekezdésben. Egyrészt az általános indokolás méltatja azt, hogy adósság leépülési folyamat zajlik a gazdaságban, különösen a magánszektorban. A korábban felhalmozott és fenntarthatatlan adósság - azon belül a deviza adósság - leépül. Ugyanennek a bekezdésnek a második részében az olvasható, hogy a fizetési mérleg egyenlege tartósan a pozitív tartományba került, ennek köszönhetően - a korábbi időszakokkal ellentétben - a pénz nem ki, hanem beáramlik az országba, ezzel is gazdagítva az itthon működő vállalkozásokat. Ha ez az utóbbi igaz lenne, akkor az első nem lenne az, mert akkor nem történne meg az az adósság leépülés, ami valójában megtörténik. Tehát valóban van pénz beáramlás az országba, viszont tőkeáramlás történik az országból, amely gondoskodik az adósság leépülési folyamatról.

Petschnig Mária Zita, a Pénzügykutató Zrt. főmunkatársa

Néhány probléma, amire fel kívánta hívni a figyelmet:

- A törvénytervezet nem segíti elő a kormányzati szándékok ellenőrizhetőségét, számonkérhetőségét, mert nem szolgáltat elégséges információkat az előirányzatok vizsgálatához, illetve egyes tételek indokoltságának, megalapozottságának megállapításához. Az előterjesztés nem mutatja be a részletes előirányzatok viszonyítási alapját, még azt sem, hogy az előirányzott összeg hogyan alakul a 2014. évi tervadathoz. Az összevont adatok tekintetében ugyan kapunk némi információt a 2014. évi tervszámokhoz képest, de ez mélyebb elemzésre kevésbé alkalmas, tudván,

hogyan az ördög a részletekben van. Valójában akkor tudnánk jobban eligazodni a 2015. évi előirányzatok körében, ha mind a részadatokról, mind az aggregátumokról az előterjesztő Nemzetgazdasági Minisztérium publikálta volna a 2014-re várható adatokat.

- Paks 2-re a költségvetésben 28,2 milliárd forintos támogatás-folyósítás szerepel 2015-re, ami a teljes beruházási költséghez képest elenyésző ugyan, de tudjuk, hogy még nincsenek aláírt szerződések, amit eddig ismerünk, és amit az országgyűlés elfogadott, az a Roszatommal létrejött blokképítésre és annak finanszírozására vonatkozó megállapodás! 2015-ben – a terv szerint – csupán a környezetvédelmi engedélyezés, illetve a telephely alkalmasságának a vizsgálata folyhat. Ez utóbbi – a terv szerint – 2014-ben már megkezdődött és két évet vesz igénybe, viszont erősen kétséges, hogy ekkora összeget igényelne. Ezek alapján kérdéses az előirányzat indokoltsága, amelyről – nem mellesleg – azt sem tudjuk, hogy ez vajon az orosz hitel melletti magyar önrész (20%), vagy csupán a saját buzgóságunk.

A növekedési pályából adódó kockázatok

- Egyetértett Oblath Gáborral, aki szerint minimum 3 éves tervben kellett volna elhelyezni a következő évi költségvetést. A deflátorok túltervezettek. A GDP deflátor – amely a GDP keresleti tényezőinek összefoglaló árindexe – 2014-re jelzett 2,6 %-os nagyságrendje túlzott, amikor a fogyasztói árindex szerint az infláció kiiktatódik a magyar gazdaságból, az ipar belföldi értékesítési árindexe deflációt jelez, az építőipar árdrágulása alig haladja meg a 2 %-ot, a külpiacok áremelkedése pedig nem éri el az 1 %-ot. A 2015-re jelzett 2,5 %-os mérték viszont a 2014-re prognosztizált 2,6 % ismeretében válik kérdésessé, hiszen jövőre visszatér az infláció a magyar gazdaságba. A Pénzügykutató Zrt. prognózisa szerint 2014-re legfeljebb 1,8 %-os deflátorral lehet számolni, ami 2015-re 2,5 %-ra emelkedhet.
- A 2015-re bemutatott 3,4 százalékra taksált bruttó keresetnövekedést túlzottnak tartja.
- Minden mást változatlanul feltételezve az általuk számba vett növekedési pályán 2015-re 477 milliárd forinttal kevesebb nominális GDP termelődik, mint amivel a 2015. évre szóló államháztartási előterjesztésben számoltak. Ennek alapján a deficit és az államadósság rátája is a várttól eltérő számot jelez.

A költségvetési politika kiemelt kérdései

- A költségvetési tervezet általános indoklása szerint „a 2015-ös költségvetés a banki elszámoltatás költségvetése lesz”(183.o.), sőt, Varga Mihály is ezzel a mondattal – mint fő jellemzővel – mutatta be az előterjesztést. Ezzel szemben az igazság az, hogy a háztartások devizaadósságának rendezése kívül esik a költségvetésen, a 2015. évi prognózisban nyomát nem találni annak, hogy ebből a rendezésből a költségvetés valamilyen módon kivenné a részét.
- A költségvetés egyetlen komolyan vett gazdaságpolitikai célja a túlzott deficiteljárás alól való mentesülés, vagyis az uniós pénzek maradéktalan megszerzése - a felsorolt prioritások csupán ráolvasások. Erre annál is inkább szükség van, mert a bemutatott tartalékok - a kockázatokhoz képest – elégtelennek tűnnek:
- A 172 milliárd forintos céltartalékot már eleve felosztották.
- A Rendkívüli kormányzati intézkedésekre szóló tartalék elköltéséről nincs kétségünk – a kormány gondoskodni fog róla, akárcsak 2014-ben. Ez a tartalék elvesztette eredeti tartalmát, és lényegében a parlament ellenőrzése alól kivont kormányzati döntések forrásává vált.
- Az Országvédelmi Alapba mindössze 60 milliárd forintot helyeztek (ezt is csak a KT kérésére emelték meg 40 milliárdról), ami 40 milliárd forinttal kevesebb a 2014.

évinél, miközben a kockázatok nem mérséklődtek, sőt, a külső: likviditási-finanszírozási és konjunkturális kockázatok még nőttek is.

A költségvetési előterjesztésben szereplő prioritások – többnyire szlogenek, nincsenek tartalommal megtöltve, értelmezhetetlenek, sőt, ellenkező tartalom olvasható ki belőlük.

„**A család az első**” – e felvállalt, nagyon szép elvnek való megfeleléshez a költségvetés mindössze egyetlen pontban járul hozzá: a házasságkötés adókedvezményel való preferálásával. E teljesen értelmetlen adókiengedésen túl a háztartások a költségvetéstől csak megszorításokat kapnak. Közvetlenül is: a szociális juttatások nominális és reálértékének megnyirbálásával, a települési adó bevezetésével, és közvetetten: a cafetéria nagyobb megadóztatásával, valamint az adóemelésekből következő inflációval.

Az adórendszerről

A tervezett adóváltoztatások néhány szembetűnő sajátosságát emelte ki:

- Ahol adókiengedés történik, az alapján véve nem ösztönzi a növekedést (első házások adókedvezménye).
- Az adóemelések és az új adók bevétele egyfelől inflációt gerjeszt, másfelől rontja a tartós növekedés feltételeit. A jelzett kormányzati magatartás tovább erősíti a magyar kormány szavahihetőségének megkérdőjeleződését, a szabályok kiszámíthatatlan alakítását és mindezek okán a befektetésektől való tartózkodást.
- A Pénzügykutató Zrt. a bevételek körében túltervezettnek tartja az áfát, amelynek összege 2013-hoz képest 13 százalékkal nagyobb 2015-re előirányzottan, holott a vásárolt fogyasztás és az infláció együttesen – a kormány prognózisa szerint is csak 6,5 százalékkal bővül. Ugyancsak túltervezettnek tartja a személyi jövedelemadó-bevételt.
- Másrészt lehetővé teszik az önkormányzatok számára – mennyiségi korlátozás nélkül – a települési adó kivetését, ha feladataik ellátásához nem volna elégséges forrásuk. Ez az adómegszorítás decentralizálását jelenti.

A 2015. évi államháztartás kiadási oldaláról

- Az államháztartás konszolidált kiadásain belül 2015-ben tovább folytatódik a dologi kiadások faragása. A 2013. évi tényszámmal szemben nominálisan is 14 százalékkal zsugorodik a támogatás összege.
- Az összevont, konszolidált mérleg szerint a 2013. évi tényleges költséghez képest a felhalmozási kiadások csökkennek, nominálértékben 4 százalékkal, ami a hosszabb távú növekedés fenntarthatóságát kérdőjelezi meg.
- Eszerint az államháztartás kiadásai 3,3 százalékkal nőnek, miközben a nominális GDP – a kormányterv szerint – 11,3 százalékkal emelkedik, ami önmagában is megszorításra utal.
- Nem áll rendelkezésünkre összehasonlítási alap, de a kiadások áttekintéséből kitűnik, hogy a kabinet nagyon is a szívéen viseli az általa létrehozott kutatóintézetek finanszírozását. Különösen furcsának tartjuk a 2015-ben már harmadik éve működő Nemzetstratégiai Kutató Intézetnek megítélt 1,2 milliárdos keretösszeget (korábban kapott 1,3 milliárdot is).

Általános megállapítások

A 2015-re bemutatott költségvetési politika nem tudja és nem is akarja feltartóztatni a társadalmi kohézió további lazulását, az utóbbi években felgyorsult jövedelmi és vagyoni polarizáció feltartóztatását, a társadalom kettészakadását, sőt, hozzájárul a szegénység mélyüléséhez és terjedéséhez. Mindezek által növeli a magyar társadalmon belüli szociális feszültségeket, és mindazokat a politikai kockázatokat, amelyek a feszültségek robbanásából következően vélelmezhetők. A vállalkozások ez okra visszavezethető

politikai kockázatának emelkedése rontja befektetői hajlandóságukat és ezáltal a potenciális növekedés tényezőit. Ugyanezt eredményezi a szegénység terjedése és bebetonozódása miatt a munkaerő mentális és egészségügyi leépülésének következménye, az elsődleges munkaerőpiacon való foglalkoztathatóság esélyének romlása.

A 2015-re bemutatott költségvetési politika nem tudja érdemben enyhíteni a munkaerőpiac feszültségeit, nem tudja garantálni a vállalkozások számára a szabályozó rendszer viszonylagos stabilitását, kiszámíthatóságát, nem cáfolja, hogy a kormány adópolitikáját ad hoc ötletek, kiszámíthatatlan politikai szempontok és döntések alakítják.

A 2015-re bemutatott költségvetési politika rongálja a hosszú távú potenciális növekedés alapjait a már jelzetteken túl a felsőoktatásból történő további forráskivonással és a 2013. évi teljesítéshez képest nominálisan is csökkenő egészségügy-finanszírozással.

Palócz Éva, a Kopint-Tárki Konjunktúrakutató Intézet Zrt. vezérigazgatója

Öt pontba foglalta az előadását:

Makrogazdasági pálya: Egyetért azzal, hogy a középtávú kitekintés fontos eleme lenne a költségvetésnek. A jövő évi makrogazdasági pálya előrejelzését megalapozottnak látja, a Kopint-Tárki előrejelzése ezzel nagyjából megegyezik. A Kopint-Tárki számításai szerint a növekedés jövőre - csak a gazdasági tényezőket figyelembe véve - akár magasabb is lehetne a mostani 2,5%-os növekedési előrejelzésnél, mivel a 2015-ös év a 2007-2013 közötti EU tervezési ciklus utolsó éve a T+2 elv alapján. Így itt nagyon erős hatása lesz még az EU-s pénzek felhasználásának. A Kopint-Tárki ennek ellenére szintén 2,5 %-os növekedéssel számol, mert vannak kockázatok is.

Vannak általános kockázatok, a most ismertnél esetleg rosszabb gazdasági helyzet az EU-ban, a német gazdaság nagyon változó kilátásai, illetve van egy speciális magyar jelenség, ami szintén egy súlyos kockázati tényező: Magyarország nemzetközi konfliktusainak esetleges eskalálódása és az ehhez kapcsolódó lehetséges tőkekimenekülés, amely nem előrejelzésként jelent meg elemzésükben, de mint kockázatot figyelembe kell venni.

Palócz Éva úgy látta, hogy a növekedési előrejelzés szerkezetével azonban van probléma, mert amennyiben a 2,5%-os növekedés megvalósul és a magán fogyasztás, a háztartások fogyasztása nő, akkor az export és import közötti 0,1 %-os többlet az import javára keves.

Államháztartás kiadási és bevételi tétele: Üdvözölte, hogy az államháztartás konszolidált kiadásai funkcionális bontású táblázatból kiolvashatóak, bár a nem nevezhető felhasználó barátoknak, hogy az adatok csak pdf-ben elérhetők. Itt levezethető, hogy a konszolidált kiadás 48,3% GDP arányosan, azaz valamelyest csökken. Úgy vélte, hogy ez egy kedvező folyamat és egybe esik azzal a kívánalommal, hogy a kiadások GDP arányosan csökkenjenek egy olyan szintre, mint egy normális országban, mint például a környező országokban, 40-45 százalék közé.

Ami a kiadások funkcionális szerkezetét illeti, - ami azt jelenti, hogy milyen célokra költ az állam, inkább magára, inkább a szociális kiadásokra, vagy inkább a gazdasági célokra - egyetértett Petschnig Zitával. Ordító a különbség az állam saját magára való költését illetően, hogy itt nem csak 2013-hoz, de 2014-ben tervezetthez képest is jelentős kiadás-növekedés van, miközben látjuk, hogy a szociális kiadások nemcsak reálértéken, hanem nominálisan is csökkennek.

A bevételek között az egyik legfontosabb tétel a személyi jövedelemadó, bár a súlya némileg csökkent az elmúlt években. Itt az idei tervezetthez képest a költségvetés 5,5%-os nominális növekedést irányoz elő, ami véleménye szerint jelentős túltervezést jelent. A Kopint-Tárki előrejelzése szerint ez a növekedés 4 %-os vagy annál kisebb mértékű, ez akár százmilliárdos kiesést is jelenthet ezen a soron.

A kiadások egyik jelentős tétele a költségvetési szervek kiadásai. A 2015-ös célelőirányzat alig magasabb a 2014. évi tervezettnél, azonban 2014-ben az első kilenc hónapban ennek a 90 %-át már elköltötte a kormány. Tehát a bázis nem jó, amire a költségvetést építik. Ezt várhatóan jövőre év közben kezelni kell majd.

Az adótörvényekkel összefüggésben elmondta, hogy az az elv, mely szerint a fogyasztást szerencsésebb adóztatni, mint a jövedelmeket, korrekt, elméletileg is megalapozott. Az adórendszer szerkezete az egyes országok között nagyon eltérő, a gazdaságok többnyire alkalmazkodnak az adott adórendszerhez. A kulcskérdés azonban minden esetben az adórendszer stabilitása. Adórendszer változtatást több éves előzetes konzultáció eredményeképpen meg is lehetne valósítani, de annak nincs értelme, hogy a különböző adókat úgy változtatják, hogy azok költségvetési hatása viszonylag csekély, miközben a reálgazdaságra gyakorolt hatása súlyos lehet, egyes gazdasági ágazatok működési feltételei gyökeresen megváltozhatnak. Példaként említette a cafetéria adóztatásának megváltoztatását, amely ellehetetlenítheti az erre épült ágazatokat, a szálloda- és vendéglátó ipart, amelyben az elmúlt években jelentős beruházások történtek, többek között éppen a cafetéria rendszer miatt támasztott keresletre építve.

Vértés András, a GKI Gazdaságkutató Zrt. elnöke

Megdöbbenését fejezte ki, hogy csak 4 képviselő jött el a beszélgetésre. Úgy vélte, a költségvetésnek nem az a baja ami benne van, hanem az ami kimaradt belőle. Nincs benne a jövő, és nincs benne átalakulás. Nem érthető, hogy a kormány a választások megnyerése után miért nem végez valódi strukturális változtatásokat. Legalább kezdené meg az erről szóló konzultációt a társadalommal, a politikai erőkkel. Véleménye szerint az a legsúlyosabb hiányossága a törvényjavaslatnak, hogy ez a szándék nem jelenik meg benne. A törvényjavaslatból világosan látszik, hogy a gazdaságpolitikának egyetlen célja a túlzottdeficit-eljárás elkerülése. Az új szabályok miatt ehhez nem elég a 3 % alatti deficit, az Állami Számvevőszék elnökének kijelentése pontatlan, miszerint 200 milliárd forinttal vagyunk alatta az EU-s követelményeknek. A költségvetési javaslatban szereplő 2,4%-os deficit talán elég lesz az új követelmények teljesítéséhez, de ez komoly kockázat. A makropályát illetően nagyjából egyetért az elhangzottakkal, optimistának itéli meg a makropályát, egy magyar szempontból „csúnyán” romló világban. Elmondta, hogy a fogyasztás messze túlbecsült, hiszen a forrástöbbletek várhatóan jelentősen kisebbek lesznek jövőre, egy jelentős részük átcúsúszik 2016-ra. Az EU forrás beáramlás csökken, amelyeket nehéz lesz belső forrásokból pótolni, ezért visszaesnek az állami beruházások.

A politikai elszigetelődésből következő gazdasági károk jelentősek lesznek jövőre. A 2 %-os GDP növekedés reális, bár ez a tervezett 2,5 %-os növekedéshez képest hibahatáron belülnek is tekinthető, de óvatosabb hozzáállást jelentene.

Meglátása szerint az adó-ágon tovább halad a kormány a hibás úton. Súlyosan piactorzító módon újabb adókkal terheli az üzleti szférát, (például élelmiszerbiztonsági kereskedelmi adó, cafetéria-többletadó, környezetvédelmi termékdíj) amelyek végső soron a lakosságot fogják terhelni. Az állami kiadások jóval magasabb szinten tervezettek.

Összességében a jövő évi költségvetés nem változtat azon, amin változtatni kellene, nem történik meg az egészségügyi rendszer, a közösségi közlekedés, a nyugdíjrendszer racionalizálása, nem kezdődnek el az állami reform-folyamatok. Ezért ez a rendszer hosszú távon nem fenntartható.

Romhányi Balázs, a Költségvetési Felelősség Intézet ügyvezetője

Átláthatósági kérdések: Elmondta, a Költségvetési Felelősségi Intézet közérdekű adatkérésére néhány napja a kormány feltöltötte az internetre azt az információsomagot, amelyet a kormány a Költségvetési Tanácsnak adott át. Jelezte, hogy a napokban várható a

törvényjavaslatához a fejezeti kötet, amely bizonyára tartalmazni fogja a középtávú kitekintést, de ettől még probléma, hogy az éves terv nyilvánvalóan nem a középtávú keretből lett levezetve. Hangsúlyozta, hogy a középtávú kiadási keretszámokat a kormány másfél éve nem tett közzé, noha ezt kormányhatározatban már ki kellett volna hirdetnie. Makropálya: csatlakozott Oblath Gábor véleményéhez, kiegészítve azzal, hogy

- a növekedési hitelprogram, ami az MNB szerint 0,9 %-ot adott hozzá a növekedéshez (ezzel nem ért egyet), jövőre már nem fog növekedést eredményezni.
- ha az agrárszektor idei kiváló teljesítménye jövőre visszaáll az 5 éves átlagára az is negatív hozzájárulás lesz a növekedéshez,
- az Audi és a Mercedes a tavalyi évhez képest idén hétvégén is dolgozott, ez idén növekedést jelentett, de 2015-ben ez sem lesz már növekedési hozzájárulás.

Ezen tények fényében az egyedi hatásoktól megtisztított idei növekedés alig haladja meg az 1 %-ot. Véleménye szerint jövőre tehát az alpnövekedés kb. 1,8-1,9 %-os lenne, ezt 2,1 %-ra emeli az a 200-220 milliárd forint, amit az bankok a devizaadós mentőcsomag keretében kifizetnek a lakosságnak készpénzben. Ha ehhez hozzászámítjuk a benyújtott adócsomag jelenlegi változatát, akkor ez a növekedés 2,3 %-ra is felmehet, de szerinte a 2,5 %-os tervezett növekedés mindenképpen enyhén túltervezettnek minősíthető.

Az infláció látszólag alul van tervezve, de a deflátor nem alultervezett, mivel az 1,8 %-os fogyasztói árindex mellé 2,4-es deflátorral számol a költségvetés. Összességében a nominális GDP valószínűleg túl magas, ami mindenképpen költségvetési kockázatot jelent.

Álláspontja szerint az output gap (potenciális és tényleges GDP közti különbség) 2014 közepén bezárult. A rés a második félévben enyhén újranylhat, de a gazdaság potenciális növekedési üteme lényegesen alacsonyabb, mint amennyivel a kormány számol.

A költségvetési tervekben, a számszakilag legnagyobb kockázat az a 169 milliárd forint nagyságrendű vagyoni bevétel, amelyről az indokolás nem tartalmaz semmilyen érdemi információt. Ezt a tényt véleményében az ÁSZ és a KT is megemlíti. Az áfa 80-120 milliárd forinttal van túltervezve, összességében 250 milliárd forint megalapozatlan bevétel vagy kiadás alultervezés látszik a költségvetésben. Ezzel kapcsolatban az ÁSZ véleménye az, hogy a bevételek 1,4 százaléka nem megalapozott, túl azon a részen, amely csak részben megalapozott. Ez kb. a GDP 0,7 %-a azaz 200 milliárd fölötti tétel, így várhatóan az adósság szabálynak való megfelelés nem fog teljesülni. Az élelmiszer felügyeleti díjjal kapcsolatban elmondta, hogy az adócsomagban ugyan szerepel, a költségvetési törvényjavaslatban azonban nem. Sem a számokban, sem az indokolásban. Ettől a tételtől egyenlegjavulást nem lehet várni, mivel az intézmény kiadásaira lesz elköltve.

Adópolitika: egyetértett az előtte szólókkal, már a kormány számára is áttekinthetetlennek tűnik az adórendszer, pl. nem látta a kormány, hogy a rezsicsökkentés hatással lesz a bányajáradékra, vagy a HIPA adóalapjának szabályozása hatással van az innovációs járulékra. Felhívta a figyelmet egy másik jelenségre. Arra, hogy bár bizonyos szempontból előnyös, ha az adórendszer átsúlyozódik a jövedelemadók felől a fogyasztási adók felé, de Magyarországon ennél erőteljesebb trendek is vannak, úgy tűnik, hogy a kormány az állam gazdasági stabilizációs funkciójából ki akar vonulni, azaz amikor a gazdaságban valamilyen külső okból kifolyólag dekonjunktúra, recesszió következik be akkor az állam nem kívánja, vagy a korábbiaknál kevésbé kívánja ezt a kedvezőtlen hatást tompítani, mert olyan adókat tervez amelyek akkor is behozzák a bevételt, ha dekonjunktúra van.

A kiadási oldalon a Költségvetési Tanácsnak átadott anyag és a parlamentnek benyújtott anyag között különbség van. A parlamentnek benyújtott anyagban az szerepel, hogy a közösségi fogyasztás reálnövekedési üteme mínusz 2%, ám a A Költségvetési Tanácsnak átadott anyagban számban és szövegben is 0 szerepel. Az ellentmondás abból adódik, hogy a két változat közti időszakban a 2014-es várható kiadási szint emelkedett meg, vagyis csak a magasabb 2014-es bázis miatt fog a jövő évi költségvetés szigorúnak látszani.

A költségvetési szervek kiadásaival kapcsolatban átláthatósági probléma, hogy külön a bevételek és külön a kiadások tekintetében a költségvetési terv nem tekinthető a zárszámadás becslésének, a kettő tendenciózusan eltér egymástól. Számításaik szerint az államadósság középtávon nem csökken 78-79 százalék környékén fog stabilizálódni.

Barcza György, a Századvég Gazdaságkutató Zrt. vezető elemzője

Örömét fejezte ki a kerekasztal-beszélgetéssel kapcsolatban. Az EU-ba történő belépéssel egyidejűleg azonnal túlzottdeficit-eljárás alá kerültünk, és végig 3 % fölött volt a hiány, de minden egyes konvergencia-program abban az időszakban 2 évre előre megígérte a 3 % alatti hiányt, de ez egyszer sem teljesült. Ez vezetett oda, hogy a magyar kormány és az egész nemzet hitelessége jelentősen csorbult. A 2009-es válságban pedig a kormány végül a teljes szavahihetőségét is elveszítette. 2010 óta minden évben 3 % alatt van a hiány, az előzőekben elhangzott véleményekhez, kritikákhoz minden évben hallhattuk. A növekedési előrejelzések pesszimistábbak voltak, a hiány előrejelzések is magasabbak voltak, mint végül a tényadatok. Tehát azt mondta el, ha most is ez a vélemény, akkor optimistán tekint a jövőbe. Egyes elemzők véleménye szerint ez alapvetően egy reális költségvetés.

A makrogazdasági paraméterek reálisak a növekedés tekintetében a Bizottság előrejelzésével megegyezik. Az infláció, az adósság és egyéb paraméterek, tervezések szintén reálisak. Ezek tartják fenn a hosszútávú hitelességet.

A törvényjavaslat szerkezetében visszatükröződnek azok a célok, amelyeket a kormány megfogalmazott, az egészségügyben és a rendvédelmi dolgozóknál folytatódik, illetve elindul a béremelés, amely nem megszorítások mellett történik. A költségvetés bevételi és kiadási oldala nominálisan kisebb mértékben emelkedik, mint a tervezett GDP növekedés. Tehát úgy tud zsugorodni a magyar állam a nemzetgazdasághoz képest, hogy nincsenek megszorító intézkedések, hanem óvatos költségvetési gazdálkodás van. Emiatt tulajdonképpen a kiadás/GDP és a bevétel/GDP arányszám tud csökkenni annak ellenére, hogy maga a nominális összeg az mindkét esetben növekszik. A központi költségvetésnél 2,5 % a folyóáras bevétel növekedés, a kiadásoknál pedig csak 1,7 %, a kiadások tehát visszafogottabban emelkednek, de nincs szó csökkenésről.

A törvényjavaslatban szerepel a családi adókedvezménynek a 2016-tól való kiterjesztése, ezzel a kormány azt az üzenetet küldi, illetve megerősítést küldi, hogy erre hosszú távon lehet számítani. Tehát aki gyermekvállalást tervez, az már most azzal tud számolni, hogy 2016-ban a 2 gyermekeseknek megduplázódik az adókedvezménye.

A tartalékok összege 176 milliárdról 233 milliárd forintra emelkedik, a GDP 0,5 %-os mértékű tartaléka biztonságot jelent, amelyet váratlan eseményekre fel lehet használni.

Folytatódik az adósságcsökkenés, nem érti a vitát e körül, mivel egyszerűen kiszámolható, hogy hogyan alakul az adósságráta. A képlete, hogy a költségvetési deficit rátát, - ebben az esetben a 2,4 %-ot - el kell osztani a nominális növekedés értékével, ami 4,5 % ennek eredménye az adósságráta határértéke. Ez a Maastrichti szabályrendszer gondolatmenete: 3%-os hiány, 5 %-os nominális növekedés mellett 3,55-höz tart az adósságráta. A 4,5 %-os nominális növekedési érték abból adódik, hogy viszonylag alacsony az infláció.

A közvetett adók nem jelennek meg a fogyasztási árakban, ezért nem emelkedik az inflációs pálya. A legutóbbi októberi adat – 0,4 % volt. Magyarországon az árak nem emelkednek, hanem csökkennek a közvetett adók ellenére is. A lakosság megélhetési kiadásai összességében – az átlagfogyasztó tekintetében – hónapról-hónapra csökkennek.

A kiadások csökkentése alátámasztja a kormány által bejelentett bürokrácia-csökkentést, ami a kiadásoknak a GDP arányos rátáját 45 % közelébe tervezi csökkenteni. Ez megalapozhat egy hosszútávú adócsökkentést is, ami versenyképesség-növekedést jelent.

Burány Sándor, a Költségvetési bizottság elnöke azt kérdezte a kutatóintézetek képviselőitől, hogy az államadósság-szabálynak való megfelelést hogyan látják tekintettel arra, hogy ezzel kapcsolatban különböző véleményeket hallottunk?

A kérdésre elhangzott válaszok:

Romhányi Balázs

Az alapfolyamatot kell látni az adósságszabályok különféle adósság-meghatározásától függetlenül. Az alapfolyamatot leginkább a piaci áras nettó adósság mutatja, amikor a bruttó adósságból levonjuk az állam likvid eszközeit. 8 éven keresztül az ország nettó adóssága egyenes vonalon növekedett, közben a bruttó adósság tudott csökkenni, mert 2008-ban IMF hitelt hívott le az ország, ami mostanra már leépült, de közben az állam felélte a magánnyugdíjpénztári vagytonokat is, döntő részben.

A nettó adósságráta folyamatos növekedése miatt jelentős számú trükkre van szükség, például, hogy a KESZ állomány december 31-én véletlenül éppen csökken, ez 10 évvel ezelőtt is így volt. De az már meglepő, hogy azt mondja a költségvetésért felelős miniszter 2 hónappal az év vége előtt, hogy erős árfolyamra van szükségünk ahhoz, hogy az adósság-ráta csökkenjen. Ez közgazdasági értelemben kimeríti a verbális intervenció fogalmát. Gyanúja szerint december 31-én idén is lesz nagyjából 1 milliárd euró értékben valami nem átlátható ügylet valamilyen céggel, ami nem törvénysértő, de nem átlátható ügylet lesz, és nem tesz jót a magyar piac átláthatóságának és megítélésének.

Vértés András

Folytatva a gondolatmenetet elmondta, hogy a tavaly kb. 450-500 milliárdos lépésre volt szükség, hogy elérjék a „kívánatos” államadósság helyzetet. Az idei évben erre 900 milliárdot tervez a kormány: december végén 600 milliárddal csökkentik a kincstárban lévő összegeket és 300 milliárddal a PEMÁK-ot, majd januárban minden vissza. Jól láthatóan több száz milliárd forinttal többre van szükség, mint az előző években. Ha ez a folyamat fennmarad, akkor jövőre nem 900 milliárd forintra lesz szükség, hanem 1100-1200 milliárd forintra, amit jövőre valószínűleg már nem tudnak előteremteni. A szabály szerencsétlenül van fogalmazva, mivel utolsó munkanapot említ. Így egész évben az államadósság jóval nagyobb a megengedettnél, de pont a mérési napon az állam lecsökkenti a szükségesre. Ezzel csapjuk be magunkat.

Barcza György

Az adósságnál a hányados számítása matematikai törvényszerűségeen alapszik, 2,4-et elosztotta az 1,8-as infláció és a 2,5-es növekedés összegével, ami 4,3. 2,4 osztva 4,3-al, az 0.558 (55.8%). Jelen költségvetési paraméterek mellett ez a határérték. Az adósság sokkal gyorsabban csökkenne akkor, ha 0 lenne a költségvetés. az adósságcsökkentési cél jó, ezzel mindenki egyetért, a korábbi szint túl magas volt. És egy újabb nemzetközi pénzügyi krízist már nem bírt ki az ország. Tehát 0 költségvetési hiány mellett 75 %-ról egy év alatt 72 %-ra csökkenne az adósság, ez azt jelentené, hogy kb. 5 év alatt elérhetnénk a 60 %-ot, és egy évtizeden belül elérhetnénk az alkotmányos 50%-os szabályt. Az igaz, hogy az árfolyamnak jelentős hatása van az adósságra, de hozzá kell tenni, hogy a deviza részarányt nem ez a kormány emelte föl, ez a kormányzat minden eszközt bevet annak érdekében, hogy ezt jelentősen csökkentse, ezt a célt szolgálják az újfajta lakossági állampapírok is. A deviza-részarány lassan a 30 %-ot közelíti a közel 50%-os értékről. Ezen részarány csökkenésével egyre kevesebb szerepe lesz az árfolyamnak.

Petschnig Mária Zita

Barcza Györgyöt kiegészítve elmondja, hogy amikor arról beszélünk, hogy 0 legyen az államháztartás egyenlege, akkor annak megvan a növekedési hatása is, az államadósság-ráta csökkentéséhez erőteljes növekedésre lenne szükség, ezt azonban a 2015-ös költségvetés nem alapozza meg. A stabilitás felszámolásával nincs növekedés, befektetési többletetek így nem lehet várni. Nem csak az államadósság-ráta számlálójának csökkentése a problematikus, hanem problémát lát a nevező elmaradt, lehetségesnél kisebb növekedésében is.

Az Audi felpörgetése az orosz szankciók tükrében kétséges, ha a németek nem tudnak az oroszoknak személygépkocsit szállítani, akkor a magyar beszállítói kereslet is csökkenni fog. Az alacsonyabb devizatorlesztő-részletekből adódó fogyasztási többletet ne tulajdonítsuk a kormánynak, annak a számláját a bankok fogják állni, és ennek egyébként is csak a 2. félévben lesz hatása. Így az előirányzott fogyasztásnövekedési hatás megalapozatlan.

Romhányi Balázs

Arra kívánta felhívni a figyelmet, hogy az államadósság 30-35 %-a van devizában. Ez azt jelenti, hogy összesen kb. 11000 milliárd forint a devizaadósság, ez nagyon közel van az MNB-nél tartott devizatartalék összegéhez. Az állampolgárokat nem érdekli, hogy az MNB vagy az állam könyveiben van-e a tartalék vagy az adósság. Az állampolgár úgy gondolja, hogy a közzféra devizaárfolyam-kockázatot nem fut, mert amennyi tartalék van az MNB-nél, annyi adósság van az államnál devizában. A probléma akkor jelentkezik, ha elmozdul az árfolyam, például gyengül, ekkor az MNB mérlegében nyereség keletkezik, amelyet az állam a másik oldalon realizál. Ha az MNB a realizált árfolyam nyereségét befizetné a központi költségvetésbe, akkor a maastrichti egyenleget ez nem javítja, de az adósságot javítani fogja. Az állampolgár szempontjából ez lenne a fair megoldás.

Oblath Gábor

Kiegészítette az eddig elhangzottakat azzal, hogy minden nemzetközi felmérés azt mutatja, hogy a vállalatok a legsúlyosabb problémát az intézményi környezetben látják. Ezen belül kiemelten a gazdaságpolitika kiszámíthatatlanságában. Az, ahogy ebben a költségvetési törvényjavaslatban az adóváltozások ötleyszerűen össze van rakva, pontosan ezt a növekedési akadályt erősíti meg. Ez nem csupán a jövő évi növekedést befolyásolhatja, hanem azt a középtávú potenciális növekedési lehetőséget is.

Rossz elemzői hozzáállás az, ami nem hiányolja a középtávú kitekintést a törvényjavaslatból. Technikailag természetesen úgy van, hogy a nominális deficit-ráta és a nominális GDP növekedés befolyásolja hosszútávon az adósságrátát, de nem nehéz olyan plauzibilis növekedési és deficitpárokat találni, amelyek mellett soha nem fogja elérni az adósságráta az 50%-ot, azt a rátát, amely alatt az alkotmánybíróság gazdasági ügyekben való illetékessége az alaptörvény szerint helyreáll.

Barcza György

Ebben a törvényjavaslatban ugyan nincs benne a középtávú kitekintés, de mégis hitelesebb ez a költségvetés, mint a korábbi évek költségvetései, amikor a középtávú kitekintései már fél év után értékelhetetlenné váltak.

A középtávú kitekintés a konvergencia-programban megtalálható, elsődleges kérdésnek a szavahihetőséget és a hitelességet tartja. A jövőben ő is bízik abban, hogy középtávú kitekintéseket tartalmazni fog a költségvetés.

Vértés András

Természetesen a múltban is voltak kevésbé sikeres gazdasági prognózisok, gazdaságpolitikák, de jelenleg is ez a helyzet. Matolcsy György konvergencia-programja 2011-ben 2014-re vonatkozóan 67%-os adósságrátát tartalmazott, jelenleg azonban legalább 10 ponttal ezen

érték felett vagyunk. Évi 3 %-os növekedési dinamika volt tervezve, valamivel 1 feletti érték lesz.

Ez a kormány is csinált már nagyon rossz prognózisokat, csinált már jókat is, ahogyan az előzőek is. Reálisan kell beszélni a múlttól is és a jelenről is.

Elnöki zárszó

A kezdeményezés arra szolgált, hogy a kormányok színétől függetlenül, a mindenkori országgyűlés és az érdeklődő közvélemény a lehető legpontosabb képet kaphassa arról, hogy az életünket befolyásoló költségvetési törvényjavaslat mennyire megalapozott és az abban foglalt tendenciák mennyire helyesek. Ennek érdekében az összes olyan eszközt fel kell használnunk, ami rendelkezésünkre áll.

Ezért látta vendégül a legjobb a kutatóintézetek vezető képviselőit. Köszönetét fejezte ki a résztvevőknek a jelenlétéért és a tájékoztatásért.

A kerekasztal-beszélgetésen elhangzottakról készült szerkesztett összefoglaló a bizottság honlapjára feltöltésre kerül.